

Sagornas ö

Isolerade Madagaskar är ett sägenomspunnet land. Geologiskt uråldrigt med en djur- och växtvärld som är helt unik. Ingen annanstans i världen finns så många arter av kameleonter. Här finns också lemurer som är unika för ön.

TEXT & FOTO: JAN PEDERSEN

Naturen är förunderlig, annorlunda och otroligt spännande. Det finns inga stora hovdjur eller katt- eller hunddjur, men en så extremt säregen natur att Madagaskar ibland kallas för världens åttonde kontinent.”

Solen är inte över horisonten än. Skogens färger är kallt blåaktiga men flera fågelarter har redan börjat sjunga i den gryende dagen, fast solen ännu inte har nått bergsregnskogen. Skogens mest högljudda sångare har hörts ett par gånger, men den sitter nänstans högt uppe i träden och väntar på värmen.

Då låter den igen Uuuuuu-uuuuUuuuuu-uuuu-UUUUUUU, öronbedövande högt då den sitter i trädtopparna ovanför mig. Andra individer svarar. Madagaskars största lemur - indrin - har vaknat på allvar - när solens varma strålar nu har sträckt sig långt in i skogen. Snart tjuter det från flera familjegrupper. Den som är nära mig får sällskap av flera röster från samma familj. De sjunger i kör, som fåglar, för att berätta för andra indrin att detta är deras område. Folken på Madagaskar har alltid haft andra berättelser, att indrin sjunger för att leta efter en broder eller son som är borta. De kallar den *babakoto* vilket betyder skogens/pojkens fader. På grund av den människoliknande gestalten och de sorgmodiga ropen.

Efter ett tag kommer indrifamiljen med mamma, pappa, en tonåring och en ny unge för året, längre ner i träden och sätter sig i höjd med mitt huvud. De är helt orädda och mumsar på blad, tar det lugnt och kollar nyfiket på oss människor som har samlats nära dem ivrigt fotograferande så det låter som en presskonferens. Snart hoppar de iväg familjevis med långa skutt. Den är snart tiotals meter bort, på väg till nya områden inne i skogen.

Madagaskar är världens fjärde största ö, med cirka 26 miljoner invånare och är ett fantastiskt land att besöka. Naturen är förunderlig, annorlunda och otroligt spännande. Det finns inga stora hovdjur, katt- eller hunddjur, men en så extremt säregen natur att Madagaskar ibland kallas för världens åttonde kontinent.

Trots att Madagaskar är ett av världens fatigaste länder är människorna nyfikna och intresserade av främlingar, och det sociala klimatet är mjukt och behagligt.

Kriminaliteten är låg och trafiken är ibland obefintlig – speciellt på landsbygden.

Runt 90 procent av alla djur och växter på Madagaskar är endemiska – de finns enbart här. Märkliga baobabträd, insekter med giraffhals, grodor som liknar Sydamerikas pilgiftsgrodor - inga giftormar – men i gengäld ormar som har falska kvistar, grenar och löv på huvudet. Här finns hela släkten av fåglar som inte finns någon annanstans, insekter kamouflerade som röda blommor. Listan kan bli hur lång som helst.

Madagaskar har också hälften av världens alla kameleontarter, även världens minsta – stor som en lillfingernagel.

De fantastiska regnskogarna, bland de äldsta i världen, hyser den största mångfalden av alla Madagaskars säregna djur. Största delen av Madagaskars skogar är torrskog och den taggiga skogen – spiny-forest – är den märkligaste. Uråldriga baobabträd och bläckfiskträd med långa armliknande grenar dominerar. Andra träd ser ut som store kaktusar med små blad.

OMRÅDEN ATT BESÖKA

ANDASIBE-MANTADIA NATIONALPARK

Runt samhället Andasibe ligger ett kluster av regnskogsområden som är ett av Madagaskars mest spännande områden tack vare det rika djurlivet. Mest besökta delen är Analamazao-tra Special Reserve, en 1500 hektar stor del av nationalparken där indrin är stjärnan. Där finns flera lättillgängliga familjegrupper med indri.

I samma område finns också diademsifakan, den vackraste av sifakorna och tillika en av de största lemurererna. Här finns även brun lemur (brun maki) plus flera grodarter och en mycket märklig ödla - bladsvansödlan. Denna geckoödla är så bra kamouflerad att det i stort sett är omöjligt att se den mot en mossig stam, även om man står rakt framför den. Därav det engelska namnet *mossy leaf-gecko*. En annan art som ser ut som ett visset löv och har diaboliska ögon är *satanic leaf-gecko*. Båda är absoluta världsmästare i kamouflering.

I nationalparken finns också flera arter av kameleonter, bland annat panterkameleonten, som är den största arten. Fågellivet är varierat med den vackra madagaskarparadisflugsnaparen. Blåkouer och andra kouer är andra endemiska fåglar, stora som nötskrikor, som följer ens färd genom skogen.

På kvällarna är det spännande att fotografera nattaktiva muslemurer, geckoödlor och kameleonter.

RANOMAFANA NATIONALPARK

Denna spännande bergsregnskog på 41 600 hektar karaktäriseras av tät vegetation och många forsande vattendrag, bland annat den stora Namorona-floden. Här finns flera olika lemurarter, bland annat den gyllene bambulemuren som upptäcktes här så sent som 1991. Den finns enbart här och nationalparken bildades som skydd för denna lemur.

I skogen finns också ytterligare 11 lemurarter, till exempel den lika sällsynta som hotade större bambulemuren samt brun lemur och den stora Milne-Edwards’ sifaka. Här finns även ett myller av insekter. Den mest märkliga är den särpräglade giraffhalsviveln, en rödsvart skalbagge med en extremt lång ”giraffhals”. Här finns också de bjärt färgade mantellagrodorna – färggranna som Sydamerikas pilgiftsgrodor. I regnskogen finns många bambulemurer som asity, markblåkråkor, ugglor och nattskäror. Efter skymningen är det lönt att fotografera nattaktiva grodor, muslemurer och kameleonter.

KININDY SKOGSRESERVATET

Denna skog är unik på många sätt och vis. Den är ett fint exempel på västra Madagaskars torrskogar med inslag av väldiga baobabträd. Dessa skogar får väldigt lite nederbörd under året men är ändå hemvist för en lång rad spännande djur som enbart finns här på Madagaskar. Här är bästa chansen på hela Madagaskar att se och fotografera öns största rovdjur, fossan som kallas frettkatt

eller vissekkatt på svenska. Som en blandning av en katt och en långsträckt jättelik mård är detta nattaktiva rov-djur en ständig fara för lemurena som den jagar. I skogen finns den stora och vackra sifakan och sex andra lemurarter, bland annat världens minsta primat: Madame Berthes muslemur som väger runt 30 gram. Dessutom finns en lång rad speciella fåglar som jätttecouan och jätteskutträttan som ser ut som en blandning av en hare och en känguru.

ISALO NATIONALPARK

I övergången till de torra västliga delarna av Madagaskar ligger detta landskap – ett canyon-land av sandsten där vattnet har eroderat djupa dalar och skapat märkliga berg. Det är ett torrt land där det mesta av djurlivet finns i de djupa flodravinererna.

Området har många speciella växtarter, bland annat dvärgträdet, ”elefantfoten”, som blir många hundra år gammal och ser ut som en minibaobab. Bland områdets 400 växtarter är många endemiska. Mot kvälls- och natthimlens stjärnor är de som ur en annan värld. Även här finns flera lemurarter och spännande fåglar.

IFATY ”SPINY FOREST”-RESERVATET

Precis innanför kusten ligger denna sagoskog, som mestadels är torr och tillsynes ogästvänlig. Baobabträd samsas med många andra krokiga växter och träd som skyddar sig med taggar och

läderaktiga blad. Djurlivet är anpassat till ett liv med lite vatten; muslemurer, kameleonter, ödlor och den långstjärtade markblåkråkan är några av de många arterna som trivs här.

ANJA COMMUNITY RESERVAT

Detta är ett privat ekoturistisk reservat som förvaltas av bönderna själva i området, och huvud-attraktionen är de cirka 300 ringsvanslemurerna som finns här. Ringsvanslemuren är mycket social och lever i stora grupper och är sinnesbilden av Madagaskars lemurer. Skogen är omgiven av mäktiga klippor och pittoreska odlingsområden. Här finns också några av de minsta kamelont-arterna, Brokesia, tillsammans med juvelkameleont och Oustalets kameleont, giganten bland kameleonterna. Många fågelarter trivs här. Grodor och ormar upptäcks lätt av de lokala guiderna.

BERENTY RESERVATET

Detta privata reservat ligger längst söderut på Madagaskar. Det är en rik torrskog med ett myller av lemurer och fina vandringsleder. Området är optimalt för att fotografera lemurer när de hoppar mellan taggiga träd, sitter och njuter medan de värmer sig i morgonsolen eller hoppar på marken. Många av de motljusbilder med damm och gyllene ljus man ser från Madagaskar är tagna just här. Sifaka, brun lemur och ringsvansad lemur är de vanligaste arterna här.

Att resa till Madagaskar

Bästa färdvägen

Det går flera flygförbindelser med ett till två byten via Nairobi, Johannesburg, Paris eller Istanbul.

Bästa perioden

Bästa perioden är vår egen höst, vinter och vår. Perioden mellan jul och nyår har flest besökare. Under september till november är turisttrycket påfallande lägre och det är mindre störningar i reservat och nationalparker. Annars finns ingen tydlig säsong för naturfotografering. Faktum är att de flesta djuren häckar och är som mest aktiva när det regnar.

Transport

Madagaskar har mycket dålig infrastruktur. Inrikesflyget är dyrt och rätt opålitligt - så planera inte in inrikesflyg nära dagarna före hemresan. Inrikesflyg kan bokas på webben. Biltransport är oftast det som fungerar bäst. Vägarna i bergen är oftast smala, i dåligt skick och slingriga. Det är svårt att köra själv så alla turister åker antingen i grupp i små bussar eller med egen bil och egen chaufför som tillika är guide under resan. Eller följ med på en organiserad fotoresa från Sverige där fotoreseledaren har mångårig erfarenhet av landets natur.

Hotell och lodger

Madagaskar är ett fattigt land med ett begränsat utbud av bra hotell och lodger. Dock finns det flera enkla och bra boenden i anslutning till nationalparkerna och de kända reservaten. De som hyr ut bil med chaufför ordnar även bokningar av hotell/ lodger. Du hittar sådana arrangörer hemifrån via internet. Välj gärna lodger som ligger så nära naturen som möjligt eftersom det finns många djur att fotografera i närområdet.

Tips inför din fotoresa

Vädret på Madagaskar

Oftast torrt och varmt runt 30 grader. Under januari-maj är det regntid där tropiska cykloner kan förekomma.

Fotoutrustning

Det finns möjligheter till många olika typer av motiv – allt från landskap till mindre däggdjur, fåglar, reptiler, insekter och groddjur – så det är lämpligt att ta med sig allt från vidvinkel- till längre telebjektiv upp till 600 mm. Om du har ett kortare tele eller zoom kan du öka brännvidden genom att använda en telekonverter. Det ges många tillfällen till makrofotografering och därför är det bra att ha med ett makroobjektiv. Det går förstås även bra med en sats mellanringar eller en försättslins så ditt korta tele blir ett makroobjektiv. En pannlampa gör att du kan arbeta med händerna fria på natten. Under vandringarna i regnskogen är det viktigt att ha med bra skydd för kamerautrustningen då kraftiga regnväder kan förekomma. Det bästa är ett regntätt överdrag till kameraväskan eller ryggsäcken och ett regnskydd till din kamera och objektiv så du kan fotografera under lätt regn. Om man har tillgång till två kamerahus är det bra att ha med dessa. Stativ är tungt att släpa på i skogen men är bra att ha i många lägen, framförallt vid fasta situationer och för eventuell astrofoto och nattfotografering. Ett stabilt enbensstativ är ett alternativ.

Guide och inträde

De flesta reservat och nationalparker tar betalt för inträde. I en del naturområden är det endast vissa begränsade områden som är tillåtna att besöka. Mycket få nationalparker har övernattningsmöjligheter inne i området. En bra naturguide är ovärderlig! Guiderna på Madagaskar, vid nationalparkerna, är mycket professionella. De vet vart djuren finns och upptäcker nästan alla innan man själv har fått syn på dem. De är uppdaterade om vart vissa speciella arter finns. Naturguide är ett viktigt jobb på Madagaskar, de är områdets naturvaktare, glöm ej att ge dem dricks.

Visa hänsyn

Den spännande naturen är fantastisk att fotografera och många arter är helt orädda. Tänk på att det är lätt att störa känsliga arter - som fåglar i bon och att skogen på sina håll är känslig för slitage. Håll avstånd när djuren visar tecken på oro. Skogarna är oerhört spännande och varierande och många glömmar att fotografera själva skogen - de märkliga träden. Var påläst och skaffa en bra fågelhandbok som är den enda lättillgängliga naturbokslitteraturen.

Fotosidan och Wildnaturefotoresor.se har ett samarbete kring fotoresor. Det innebär att vi har gemensamma reportage om resmål i Fotosidan Magasin och på Fotosidan.se. Vi genomför även arrangemang tillsammans och erbjuder Plus-medlemmar rabatterade priser på resor.

Jan vill få fler att upptäcka Madagaskar

Jan Pedersen har besökt Madagaskar elva gånger under de senaste fem åren. 90 procent av djuren på Madagaskar finns inte någon annanstans i världen. Nu vill Jan Pedersen få fler att upptäcka landet och dess rika djurliv. TEXT: MAGNUS FRÖDERBERG

Madagaskar är en glömd del av världen som ligger ”bakom” Afrika. Det finns en del fotografier från Frankrike och Spanien som verkar där, men för de flesta är naturen på Madagaskar okänd, berättar Jan Pedersen.

Madagaskar är världens fjärde största ö och ungefär lika stort som Texas. Här finns 1 300 växter och 700 ryggradsdjur som är helt unika för ön. Madagaskar är kanske mest känt för sina lemurer – här finns 111 hittills kända arter av lemurer. Av vissa arter finns det bara omkring 300 individer kvar.

För 15 år sedan slutade Jan Pedersen som bildredaktör på förlaget Natur & Kultur och blev sin egen som naturfotograf, naturguide och reseledare för naturfotoresor. Han har givit ut 15 böcker och är troligen Sveriges mest publicerade naturboksförfattare. Mest känd är den sjungande boken “Fågelsång” som är Sveriges mest sålda naturbok någonsin. Totalt har den sålts på åtta olika språk i över en halv miljon exemplar.

Jan fastnade för Madagaskar för fem år sedan då han jobbade med en artikel om regnskogar för tidningen Illustrerad vetenskap. På Madagaskar finns bara 20 procent av regnskogen kvar. Sedan 1950-talet har hälften av all skog skövats.

– När jag kom till Madagaskar upptäckte jag även torrskogarna som är den största delen av skogsbeståndet. Där finns väldigt märkliga träd, till exempel baobabträd och en typ av taggskog där alla träd är giftiga och har taggar. Tyvärr huggs även torrskogen ned i snabb takt.

Sedan det första besöket har Jan kommit tillbaka tio gånger. Han samarbetar med organisationen Vahatra som nyligen kommit ut med en bok om bok om alla skyddade områden på Madagaskar till användning för guider, forskare och anställda i nationalreservaten.

– De saknade bilder på många av djuren, så jag har upplåtit mitt bildarkiv gratis åt dem.

Hur finansierar du dina resor till Madagaskar?

– Jag har en rätt omfattande bokproduktion som ger pengar. Jag gör även fotoresor dit och då pas-

FAKTA OM

Jan Pedersen

Ålder: 62 år

Bor: I Järfälla

Familj: Två vuxna söner som följer med som fotoassistenter ibland.

Fotoutrustning: Olympus. Är Olympus-ambassadör.

Böcker: Har givit ut 15 böcker

Webb: www.janpedersen.se

sar jag på att stanna kvar och utforska områden där jag inte varit tidigare.

Vad är utmaningen att fotografera i Madagaskar?

– De har en enormt dålig infrastruktur. Det är ett av världens tio fattigaste länder och det är svårt att ta sig runt i landet. När man kommer tillbaka är kanske den skogen man varit i tidigare borta. Den största utmaningen är logistiken. En art kanske bara finns i en skog som ligger långt ifrån närmsta väg. Det finns inrikesflyg, men det är dyrt. Men oftast tar jag mig runt i bil med chaufför på extremt dåliga vägar.

Jans ambition är att är att fånga olika nyckelarter som kan berätta om Madagaskar. De kan vara intressanta vetenskapligt, nyligen upptäckta, vara starkt hotade eller vara ikoniska.

– 95 procent av alla lemurer befaras försvinna

inom de närmsta 20–25 åren om inget händer.

Av 111 arter är 105 antingen sårbara, hotade eller starkt hotade eller nära att bli utrotade. Det säger en del om hur allvarligt är. Samtidigt räknar forskarna med att det ska finnas 10–20 arter som inte är upptäckta än.

– Det finns även fåglar, groddjur, kameleonter och insekter som är unika och hotade. De har inte så stora rovdjur, men det finns ett mårddjur som heter fossa. Jag har fotograferat fossan flera gånger. Den äter lemurer och när de försvinner så försvinner även fossan.

Ska du göra någon fotobok om Madagaskar?

– Ja, för det är så fascinerande djurliv där. Många av djuren är helt orädda för människor. De förstår inte att vi människor är farliga för dem. När man är där som fotograf känns det hela tiden som att man är i en unik miljö. Det finns knappt böcker som tar upp reptiler, insekter, växter, träd med mera. Det finns inga handböcker, ingenting.

Även om djuren är unika räcker inte det för Jan. Bilderna måste även vara originellt fotograferade.

– För mig är det viktigt att avbilda djuren i sin egen miljö, men samtidigt är det viktigt att man kommer så nära att man känner intimitet. Man får inte heller gå så nära så att det blir ett rent artporträtt.

Ett annat mål för Jan är att locka andra naturfotointresserade till Madagaskar.

– Skulle Madagaskar få lika många besökare som Östafrika så skulle det bli lönsamt att bevara naturen. Jag vill sprida budskapet om att Madagaskar är en fantastisk och fascinerande naturdestination, men också få folk att donera pengar till organisationer som jobbar med att bevara naturen på Madagaskar.

Jan får ofta frågan om det är rätt att flyga så långt för att fotografera?

– Om det inte vore för turisterna så skulle inte nationalparkerna överleva. Då blir skogarna på Madagaskar bara träkol. 40 procent av de som bor på landet i Madagaskar har ingen el och eldar med träkol. På många ställen är naturturismen en viktig inkomstkälla.

